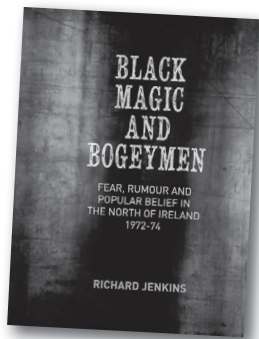

Med svart magi som vapen

Det tidiga 1970-talet var en svår tid i Nordirland. Inbördesstriderna mellan militanta katoliker och protestanter kulminerade vid denna tid. De resulterade i hundratals dödsoffer och ett sönderslitet och skräckslaget samhälle. Sociologiprofessorn Richard Jenkins bok, som är resultatet av över fyrtio års forskning, handlar om en alldeles speciell aspekt av denna fasansfulla tid. Särskilt under hösten 1973 spreds anklagelser och rykten om svart magi, anklagelser som gav upphov till ännu mer fiendskap och förbittring mellan befolkningsgrupperna.

Det hela började i augusti 1973 med att tidningarna skrev om påstådda spår av rituella djuroffer. I september blev det än värre. En tioårig pojke vid namn Brian McDermott som varit försvunnen i en vecka återfanns död. Kroppen var svårt medtagen, och det påstods att han blivit utsatt för rituellt våld. (Polisutredningen gav inget belägg för detta, men ryktena gick inte att stoppa.) Under resten av året fylldes lokaltidningarna av spekulationer om häxeri, satanism, rituellt styckade hundar och katter, rent-

av människooffer. Ryktena förekom både i katolska och protestantiska tidningar. Några platser visades upp med övergivna magiska föremål som svarta ljus och upp-och nedvända kors. Däremot framkom inga mer handfasta bevis för rituell blodsutgjutelse. Inga vittnen hade sett några sataniska riter. Inga styckade hundar eller katter hade fotograferats eller visats upp. Inga fler barn än Brian McDermott verkade ha kommit till skada.

DEN BRITTISKA ARMÉN

I ett av bokens intressantaste kapitel går Jenkins till botten med uppgifter om att brittiska arméns underrättelsetjänst bidrog till satanism-ryktena. Det påstås att underrättelsetjänsten skapade "offerplatser" med rituella föremål, lämnade tips till tidningar om häxkonster etc. Syftet skulle ha varit att svärta ner de paramilitära grupperna som mer eller mindre antydningvis förknippades med de påstådda svartkonsterna.

Jenkins undersökning understödjer med stor trovärdighet uppgifterna att den brittiska armén medverkade till ryktesspid-

BLACK MAGIC AND BOGEYMEN

**Fear, rumour and popular
belief in the North of
Ireland 1972-1974.**

Richard Jenkins.

Cork University Press

2014, 300 s.

ningen. År 1993 lyckades han få en intervju med Colin Wallace, en f.d. underrättelseofficer som pekats ut som hjärnan bakom denna "satanistiska" operation. Wallace bekräftade att hans enhet hade spritt rykten om svart magi. Han framhöll dock att detta bara var en del av en större operation som syftade till att försämra de paramilitära organisationernas anseende hos befolkningen. Andra delar av operationen handlade om att koppla dessa organisationer till kommunism, förskingring och droghandel. Så här förklarade Wallace hur satanismen kom in i bilden:

"Det var helt tydligt att kyrkan, både den romersk-katolska och den protestantiska, hade ett ganska stort inflytande även över paramilitärerna, och detta inom båda befolkningsgrupperna. Så vi letade efter något som skulle ses med avsky inom båda grupperna, och som samtidigt skulle vara något som paramilitärerna inte kunde försvara... Och det ledde oss slutligen till en punkt där vi tittade på häxkonster, i vid bemärkelse." (s. 76-77)

Vidare berättade Wallace:

"Idén var att skapa, konstruera ett antal situationer som sedan skulle rapporteras i pressen. Men mera viktigt var, inte att informera pressen om detta utan idén var att få lokalbefolkningen att tala om det. Förhoppningen var att när [rituella] platser hade hittats så skulle rykten uppstå och ge intrycket att det var mera utbrett än vad det faktiskt var." (s. 77)

Wallace och hans personal konstruerade rituella platser med hjälp av föremål som upp- och nedhängda kors, spe-

cialbeställda träknivar med hebreiska bokstäver inristade i handtaget, etc. En del av dessa föremål doppades i blod som man skaffade från ett slakteri.

Dessa kultplatser arrangerades både i katolska och protestantiska områden, men mest i de senare. Orsaken var enligt Wallace helt enkelt att den brittiska armén vid denna tidpunkt hade sitt huvudfokus på protestantiska paramilitära grupper. I åtminstone två fall kan Jenkins belägga att underrättelsetjänstens kultplatser påträffades och blev omskrivna i lokalpressen.

ANDRA BIDRAG TILL RYKTESSPRIDNINGEN

Men fastän den brittiska underrättelsetjänsten spelade en viktig roll i ryktesspridningen fanns det också andra som bidrog. Lokaltidningarna brast allvarligt i källkritik. En unionistisk politiker varnade lokalbefolkningen för att låta barnen vara ute på kvällarna eftersom en satanistisk sekt var på jakt efter ett barnhjärta (s. 134). Flera protestantiska präster bidrog starkt till att trissa upp stämningen genom att okritiskt acceptera alla ”bevis” för djävulskult och driva en hård kampanj mot densamma. (Den katolska kyrkan höll en mera återhållsam profil i detta fall.)

Jenkins hävdar också att ryktesspridningen inte hade varit möjlig om inte spöktro och vidskepelse varit så utbredda i Nordirland, både bland katoliker och protestanter. Det fanns dock skillnader mellan grupperna i sättet att hantera vad man trodde var häxkonster och svart magi. Katoliker ansåg sig ofta vara skyddade av vigvatten och helgon, medan åtminstone en del grupper av protestanter var övertygade om att endast den egna trons styrka kunde skydda dem. Jenkins citerar historikern Keith Thomas

som menar att protestantismen försatte sina anhängare ”i den outhärdliga situationen att bekräfta häxkonsternas verklighet men ändå förneka existensen av en effektiv och legitim metod att förebygga och bota deras verkningar” (s. 210-211).

En annan bidragande förklaring till ryktesspridningen är den skräckfyllda politiska situationen vid denna tid. Protestantiska sekterister utförde ett stort antal politiskt motiverade lönnmord, ofta nattetid och med knivar som vapen. För katoliker var detta ett bevis på fiendens grymhet och omänsklighet. För de flesta protestanter var dessa dåd obegripliga, och många var mottagliga för en annan förklaring än att ”deras egna” hade begått dem. Berättelser om ritualmord kunde då framstå som trovärdiga.

Jenkins bok är ett bra exempel på hur källkritik och grundliga efterforskningar kan avslöja verkligheten bakom rykten och spekulationer. Det är bara att beklaga att källkritiken kom så långt i efterhand. Källkritiken hade behövts på de irländska tidningsredaktionerna när rapporterna om häxeri strömmade in på det tidiga 1970-talet.

Sven Ove Hansson